

Bog anmeldelser

På sporet af 1990'erne Tiårskvade om danske jernbaner

Af Jan Forslund
80 sider, karton omslag, rigt illustreret
Forlaget Holsund
ISBN 87-89385-27-6
Kr. 245,- (forhandles af Jernbanebøger)

"Dronningens lille klip med den forgyldte saks i solen under Korsørs himmel søndag den 1. juni 1997 kl. 10.40 indvarslede en radikal ændring af rammerne både fysisk og mentalt for jernbanedrift i Danmark". Sådan indleder tidligere administrerende direktør Henrik Hassenkam, DSB, sit bidrag til enquetten "Sådan husker jeg halvfemserne" i Forlaget Holsund's tiårskvade om de danske jernbaner.

Sandt er det, at opmærksomheden i tiåret i høj grad var rettet mod byggeriet og åbning af den faste forbindelse over og under Storebælt og det forbigås da heller ikke i bogen. Nok så spændende og vel også lidt vemodigt er det at blive mindet om den næsten totale forandring, vort billede af jernbanens dagligdag har undergået i løbet af 90'erne. Det giver bogen rigtig mange gode eksempler på.

Røde tog blev til hvide tog, MY og MX-lokomotiver forsvandt fra DSB, medens nogle få har fået lov at leve videre ved privatbanerne. MF- og ER-togsæt viste sig på banen sammen med nye EG-lokomotiver. Rangertrækraften skiftede fra grønne og sort-røde MH'er til gule MK'er. Jernbærfærgerne og det dertil knyttede sceneri ved færgehavnene forsvandt fra Storebælt. Også de faste anlæg er undergået forandringer, der kan ses og mærkes. Stations-

bygninger er enten moderniseret eller forsvundet. Sikringsanlæg med armsignaler er borte, skinnenettet ændret og træsveller udskiftet med betonsveller.

Inden for 80 sider er det atter lykkedes for Jan Forslund med et skønsomt udvalg af billeder at skildre nogle væsentlige sider af det danske jernbanemiljø og dets forandring. Uden at forklejne fotograferne må man vel sige, at billederne ikke repræsenterer fotokunsten som sådan, men det forventer vi jernbaneentusiaster vel heller ikke. Billedernes kvalitet ligger først og fremmest i, at de ganske præcist afspejler dagligdagen og den virkelighed, der fandtes på optagelsestidspunktet. Når man betragter bogens billeder, som næsten alle er af god kvalitet, siger man spontant til sig selv: Ja. Sådan var det, sådan så der ud den gang.

Det er også glædeligt, at Jan Forslund husker menneskene bag facaden. Bogen bringer således også billeder, der viser hvem der arbejder i togene og ved banerne, togbetjenten, togstewardessen, trafikeksponenten ved sikringsanlæggets pult, stationsbetjenten i rejsegodsekspeditionen, manden på værkstedet, banearbejderne og til sidst også ham, der hugger de gamle tog op.

En ren billedbog ville man hurtigt blive træt af at blade i. Bogens særlige kvalitet er også, at Jan Forslund og medskribenten Allan Støvring-Nielsen formår i korte præcise tekster til hvert billede både at fortælle om motivet som sådan og samtidig at flette lidt jernbanehistorie og også nogle trafikpolitiske kommentarer ind. Dertil kommer, at man har formået at få en række personer med forskellig tilknytning til jernbanerne til hver at skrive et lille erindringsafsnit under fællestittlen: "Sådan husker jeg halvfemserne."

Det er en rigtig god jernbanebog. Synd at den skal koste 245 kr., men køb den alligevel. Egner sig glimrende til at have med i tasken, når man kører med tog, men er også god til sengelæsning.

Bent Jakobsen

Fortegnelse over Driftsmateriellet De Danske Statsbaner, April 1933

Reprint bane bøger 2003
Redigeret af John Poulsen og Jens Bruun-Petersen
608 sider, mange s/h-skitser, kartonomslag
ISBN 87 88632 95-4
Pris 499,- (forhandles af Jernbanebøger)

Banebøger har ladet statsbanernes fortegnelse over driftsmateriellet i 1933 inkl. tilhørende tillæg genoptrykke. Det er der kommet en ordentlig moppedreng ud af;

over 600 sider fylder værket! Alle køretøjer, fordelt på kategorierne damplokomotiver, motorlokomotiver, motorvogne og vogne er gengivet i skitseform, væsentlige data og mål, samt driftsnumre og litra. Tillæggene beskriver af- og tilgang af materiel samt ombygninger i perioden 1934-1941.

Fortegnelsen illustrerer alene med sin volumen, hvilken enorm mængde forskelligt materiel statsbanerne rådede over i 1930'erne, ofte med et lav styktal. I april 1934 var der f.eks. 658 lokomotiver, 1945 personvogne, 677 post- og rejsegodsvogne og ikke mindre 11731 godsvogne i beholdningen! Hertil kom motorvogne, hjælpe- og værkstedsvogne, samt privat vogne i et styktal på knap 1000.

Med dagens øjne kan mængden virke ganske uoverskuelig, og det er tydeligt at behovet for standardisering af materiellet, hvilket som bekendt først lykkedes op gennem 1960'erne.

Typer og formål er utallige, bl.a. kan man finde luksushestevogne med polstrede vægge litra GA, som i en snæver vending også kunne transportere op til 28 mand i stedet for de 6 heste som den var tiltænkt. Genbrug af gamle lokomotivtender til forsyning af drikkevand, brovægte, løbevogne for kraner har også normalt, alene 30 har fået fornyet anvendelse efter lokomotivet er ophugget.

Fortegnelsen kan varmt anbefales til materiel- og nummerfolket, heri ligger der mulighed for mange timers studier i materiellets skæbne i 1930'erne. Her må nøglen over omlitring og omnummerering af motor-, person-, post og pakvogne i 1941 bagerst i fortegnelsen være interessant. Er man derimod interesseret i detaljerede tegninger, der kan anvendes til modelbygning, er fortegnelsen utilstrækkelig.

Tommy O. Jensen

Jernbaner i krig

Af Ole Nørregaard Pedersen
170 sider, format A4, indbundet
Rigtig billedet og oversigtskort, alle i s/h.
Forlaget Aschehoug
ISBN 87-11-11625-0
Kr. 299,-

Bogen omhandler som titlen antyder jernbaner i krig. Den tidsmæssige horisont er fra jernbanens barndom i fra begyndelsen af 1800 tallet frem til slutningen af 2. Verdenskrig. Den gennemgår slavisk krigene mellem Frankrig og Østrig, springer derfra til den amerikanske borgerkrig. Den blev intens fulgt af de tyske og østrigske militære myndigheder, som samlede erfaring til de næste europæiske krige, Den tyske Union og Østrig, Den tyske Union (lille tyske samling) og Frankrig. Herfra går historien videre til 1. og 2. Verdenskrig.

Bogen gennemgår krigene med udgangspunkt jernbanernes rolle. De bliver udførligt beskrevet med sporvidder, kapacitet, fordele og ulemper ved de forskellige strækninger samt deres betydning.

Det er kun landene USA, Tyskland, Frankrig, Belgien, Luxembourg, Holland, Storbritannien, Italien, Sverige og Danmark og kun tiden frem til 1945, der har fundet plads i bogen. Umiddelbart får man indtrykket af titlen og bogens indhold, at den gerne vil omhandle meget generelt. Hvorfor omhandler den så kun ovennævnte lande og kun frem til 1945? Jernbaner har fortsat en stor betydning, se blot under krigene i det tidligere Jugoslavien, hvor bl.a. Danmark sendte fredsbevarende styrker med tog til Balkan.

Bogen er spændende skrevet, mere i romanform end som et opslagsværk. Den giver et indtryk af jernbanernes betydning i militær henseende. Der er mange billeder fra krigene, mange af dem er ikke publiceret før. Det er dog langt fra jernbanebilleder i traditionel forstand. Set-up er flot og overskueligt, det gør bogen nem og overskueligt at læse.

Jeg savner en sammenligning med hvor stor en andel af krigstransporterne jernbanerne havde i forhold til vej- og vandtransport. Hvis bogen havde omtalt senere krige kunne man endvidere sammenligne med luftfartens andel.

En anden svaghed ved bogen er de forskellige mængder information læseren bliver fodret med. Nogle gange opgives mange

informationer ankomsttider, antal vogne mm., andre gange går forfatteren flygtigt hen over emnet. Det er selvfølgelig et meget stort emne, bogen omhandler, men så burde forfatteren have afgrænset sit emne noget mere. Til gengæld tager bogen fat i aspekter, som indtil nu ikke har været belyst i særlig stor grad. Så man kunne håbe at bogen giver inspiration til at belyse dette emne og eventuelt gå mere i dybden.

Alt i alt en spændende bog, men med en del skønhedsfejl.

Niklas Havresøe

Dansk Rutebil Historie "Fra Hestevogn til hurtigbus"

Af Allan Vendelsdorf
278 sider, Format A5, rigt. ill s/h
Billesø & Baltzer forlagene
ISBN 87-7842-118-7
Kr. 298,-

Hvad skal man med en omtale af en bog om rutebiler i et Jernbaneblad? Jamen, rutebilen hører jo med til helhedsbilledet om den kollektive transport og desuden, har næsten alle privatbaner og DSB haft deres egne rutebilsruter i større eller mindre omfang. Derfor denne omtale.

Det er første gang – uden for rutebil-ejernes egne rækker – at der bliver udgivet en mere generel samlet historisk bog om dette emne, der strækker sig lige fra "Ekstraposten" og frem til vore dages amtslige trafikskaber med X-busser o.s.v.

Bogen synes at være en udbygning af Keld Simon Villadsens og Mikael Hansens bog "Rutebiltrafik i 75 år", udgivet af Erhvervshistorisk Forlag og Landsforeningen Danmarks Bilruter (LDB) i 1998. Hvor "Rutebiltrafik i 75 år" har en overvægt af det organisatoriske, nemlig om LDB, har denne nye bog en god fordeling mellem de nødvendige organisatoriske forhold og så selve rutebilhistorien. Hovedvægten er lagt an på de private rutebils ejere og private rutebilselskaber forhold og historisk afsluttes den i vore dage med amtslige trafiksk-

elskaber med internationale busoperatører.

Bogen gennemgår næsten kronologisk alle de problemer og tiltag rutebilsdriften - set fra den private side - har haft gennem tiderne. Bogen beskriver dog ikke de enkelte ruter, men omtaler ejerskabet og eventuelle overtagelser og derved kommer der en mindre omtale af nogle af ruterne. Med til historien hører også omtalen af Fabrikant J. W. Darr, der dels var rutebilsejer samt ikke mindst stiftede og ejede karosserifabrikken DAB i Silkeborg. Interessant er også omtalen af dannelsen af de forskellige rutebilorganisationer og de problemer man måtte slås med op gennem 1920'erne og 1930'erne. Netop denne beskrivelse, især forholdet mellem de private ruter og DSB's, Københavns Sporvejes og Amagerbanens påståede "strandhugst" hos rutebil-ejerne i midten af 1930'erne – synes dog at give bogen en lille historisk "skævvridning". I bund og grund var disse uoverensstemmelser vel affødt af en interessekonflikt med hensyn til politisk observans og dermed et spørgsmål om hvem der skulle tjene på den kollektive trafik, staten eller de private rutebilsforetagender. Under alle omstændigheder viser slutningen af bogen jo derfor også implicit den nuværende politiske problemstilling med de "frie" markeds kræfters rolle i den kollektive trafik, f.eks. ARRIVA, COMBUS og LB-bus mv.

Bogen er illustreret med 167 gode sort-hvide billeder med hovedsageligt motiver af bustyper gennem tiderne, så for dem der interesserer sig for dette, er bogen også en gevinst. Men det skal dog bemærkes, at det ikke er bogens kommissorium at gennemgå de enkelte typers anvendelse, teknik og farver.

Bogen kan på det varmeste anbefales til alle med historisk interesse i den kollektive trafik, busdrift i al almindelighed samt banernes rolle i samme. For læsere med interesse i modelbygning giver bogen også inspiration.

NB: Hvornår tager en eller flere fat i at lave en bog om busmateriellet. Det fortjener rutebilerne, ikke sandt?

Steffen Dresler

I tilknytning til anmeldelsen af bogen „Dansk Rutebil Historie“, side 57, bør læserne være opmærksomme på, at forfatteren, Allan Vendelsdorf, gør sig skyldig i et alvorligt research-svigt ved at omtale direktøren for Odsherreds Jernbane Erik Johansen som „Richard Jensen“! Det fortjener danske privatbaners nu afdøde Grand Old Man ikke!
Erik B. Jonsen

Announce

Hvem kender Mogens Anderson?

Undertegnede er kommet i besiddelse af en serie jernbanefotos optaget af Mogens Anderson i perioden 1969-1983. Jeg har fået oplyst, at MA har været DSB ansat ved Helgoland Mdt., ligesom det af stempler på enkelte af fotografierne fremgår, at han sidst i 1960'erne boede i Værløse. Yderligere eftersøgning har imidlertid været resultatløs, så skulle der blandt Jernbanens læsere være nogen, der kan sætte mig på sporet af MA, hører jeg meget gerne nærmere.

Morten Flindt Larsen
Sølvgade 93, 4 t.h., 1307 København K.
Tlf. 23 63 83 18